

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IX. Alia corollaria notatu digna,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

datione, an hoc facere debeat: sed tunc intrat in cor, quando homo totaliter dat se ad sequendum ejus instinctum, & in nullo ei resistit. Intravit ergo in eum Satanus, ut plenius possideret, & ad perpetranda mala traheret in quem prius miserat ut deciperet. Hic ergo illapsus Dæmonis in animam peccatoris, improprius est & metaphoricus; & de illo loquitur Gregorius, dum ait: quod Dæmon in interiora ejus illabitur: verus enim illapsus de quo hic loquimur, & de quo fufius infra dicemus, agendo de illuminatione Angelorum, est intima præsentia, cum præsentia, imperio, & perfecta cognitione ejus qui illabitur, ad eum cui fit illapsus: quomodo nulla creatura, etiam spiritualis, potest in substantiam alterius illabi.

Dist. 13. art. 2.

§. IX.

Alia corollaria notatu digna.

OMnia ferè quæ docet D. Thomas de loco Angelorum, deducuntur ex illo principio quod sæpe repetit & inculcat, nempe Angelum esse in loco, per applicationem suæ virtutis, seu per operationem virtualiter transeuntem. Ex hoc enim

98. Inferitur primò contra Durandum in 1. dist. 37. Angelos non esse ubique: cum enim eorum virtus operativa sit finita & limitata, sicut & eorum natura, certam & limitatam habent suæ activitatis sphaeram, nec possunt eodem momento potentiam operativam omnibus locis applicare. Unde Gregorius, etsi Angelos corpore carere censeat, ut supra ostendimus, loco tamen circumscribi asserit: *In hoc (inquit) est nunc natura angelica, à natura nostræ conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cecitatis ignorantia coarctamur. Angelorum verò spiritus, loco quidem circumscripti sunt: sed tamen eorum scientia longè super nos incomparabiliter dilatantur. Et de n. de subdit: Et mittuntur igitur & assistunt, quia per hoc quod circumscripti sunt, excedunt. Similia habet Theodoretus quæst. 3. in Genesim, ubi ait: Licet expertem corporum fateamur esse naturam Angelorum, circumscribi tamen asserimus illorum substantiã. Item Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. Circumscripti sunt (inquit) quoniam cum in celo sunt, non sunt in terra; cum in terra à Deo mittuntur, non manent in celo. Ac deinde: Cum autem intelligentia sint, etiam intelligibilibus in locis sunt, non corporum more circumscripti: non enim ut corpora secundum naturam figurantur, neque triplici dimensione constant; sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibilibus presentes sint, & agant ubicumque esse jussi sunt, nec possunt eodem momento simul hic esse, & illic agere. Unde inter articulos Parisiis damnatos à Guillelmo ejusdem urbis Episcopo, ille ponitur: Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & est ubique, si vult esse ubique. Quo decreto Durandi potissimum notatur opinio.*

Lib. 2. Moralium, 43

Nec huic sententiæ favet Tertullianus in Apologetico cap. 22. ubi de Angelis ait: *Omnis spiritus ales, hoc est Angeli & Dæmones. Igitur momento ubique sunt: totus orbis illis locus unus est.* Hoc enim dixit Tertullianus, non quod existimaret Angelos ubique, seu in toto orbe existere, sed ut summam illorum velocitatem & agilitatem declararet: tam promptè enim & celeriter moventur, ut videantur ubique esse; unde in Scriptura veloces appellantur, & Augustinus asserit, quod omnium avium volatus incredibili celeritate vincunt. Fundamentum autem Durandi ruinofum est; existimat enim Angelos esse

A in loco per potentiam operativam; unde cum illa sit indifferens ad operandum in omni loco, ex hoc inferit Angelos esse ubique. Ad quod facillè respondetur, Angelos esse in loco per potentiam operativam, non nudè sumptam, seu in actu primo consideratam (quo pacto est indifferens ad operandum in quo cumque loco) sed per potentiam operativam, ut applicatam ad operandum, & ad actum secundum redactam; sub qua ratione non est indifferens ad operandum ubique, sed alicui certo & determinato loco est applicata & determinata.

Inferitur secundò ex eodem D. Thomæ principio, quòd etsi Angelus inextensus sit & indivisibilis, potest tamen esse in loco extenso & divisibili. Ita docet hic art. 2. his verbis: *Quidam imaginationem transcendere non valentes, cogitantur indivisibilitatem Angeli, ad modum indivisibilitatis puncti; & ideo crediderunt quòd Angelus non posset esse nisi in loco punctali. Sed manifestè decepti sunt: nam punctum est indivisibile habens situm; sed Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs extensus: unde non est necesse quòd determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed est divisibilis, ut indivisibilis.*

B Probat etiam ratione: Angelus est in loco per applicationem suæ virtutis. Sed illam alicui spatio extenso & divisibili applicare potest. Ergo & in eo tanquam in loco existere. Minor probatur: quia licet potentia operativa Angelus & ejus operatio, sint in se formaliter indivisibiles, sunt tamen virtualiter extensæ & divisibiles, eò quod inferant & causent immediate passionem & effectum divisibilem & extensum in subiecto circa quod operantur.

C Explicatur magis: Hæc est differentia inter indivisibile, quod est tale, ratione limitationis & imperfectionis, five quia non pertinet ad perfectionem divisibilitatis; & inter indivisibile, ratione perfectionis elevatæ supra materiam, & divisibilitatem, quòd illud nec formaliter nec virtualiter est divisibile, sed omnino indivisibile; & sic limitatur ad hoc ut non possit etiam virtualiter coextendi rei divisibili, sed habet situm in continuo tanquam terminus, vel tanquam nexus partium illius; istud verò est divisibile virtualiter; quia sicut habet esse elevatum supra materiam & divisibilitatem formalem; ita habet eminenter seu virtualiter perfectionem divisibilitatis; & ex hoc provenit, quòd potest virtualiter coextendi rei divisibili. Angelus autem est indivisibilis, non defectu perfectionis ad divisibilitatem requisitæ, sed propter elevationem supra totam naturam materialem & divisibilem: Ergo non limitatur ad hoc ut tantum sit in indivisibili, sed potest virtualiter coextendi loco formaliter divisibili, illique virtutem suam operativam applicare.

E Inferes tertio ex eodem principio contra Gregorium de Valentia hic disp. 4. quæst. 3. punct. 3. Angelum non necessitari aut coarctari ad existendum in toto loco seu spatio suæ virtutis operativæ ad æquato, sed posse in minori se collocare. Ita communiter docent Theologi cum D. Thoma hic art. 2. Verum hi qui sentiunt Angelos esse in loco per suam substantiã, vel per aliquam modum ubicationis, aut unionis cum loco corporeo, difficilè possunt aliquam hujus corollari reddere rationem: quia substantia Angeli intra propriam lineam est invariabilis, semperque habet eandem perfectionem substantiã; ubi autem

tem, seu modus præsentia vel unionis ad corpus non potest modo esse major, modo minor, nisi detur aliqua causa vel principium causans vel fundans talem mutationem & diversitatem; quæ tamen nulla potest ab Adversariis assignari. In primis enim causa fundans hujusmodi diversitatem, non potest esse ipsa voluntas Angeli, ut vult Suarez: quia voluntas est solum causa vel conditio applicativa Angeli ad locum, non verò causa vel ratio formalis per quã existit in loco: effectus autem formalis non variatur ex sola variatione conditionis applicantis, ratione formationis invariata, ut patet in nobis, qui licet libera voluntate nos moveamus & applicemus ad loca, non possumus tamen in minori aut majori loco pro nostra voluntate nos collocare, nisi in quantitate dimensiva (quæ est causa formalis, per quam in loco constituimur) fiat per compressionem aut dilatationem aliqua mutatio. Non sufficit etiã pro ratione hujus diversitatis, & majoris aut minoris præsentia ad locum, assignare ipsam indivisibilitatem substantia Angeli assignat Arribal: nam indivisibilitas, quæ est negatio quantitatis, est æqualis in omnibus Angelis; & tamen unus potest occupare majorem locum, quàm alius; imò stante eadem indivisibilitate in eodem Angelo, potest ipse modo in majori, modo in minori loco existeret.

Hujus ergo corollarij vix aliquam rationem probabiliter assignare possunt Recentiores. Efficienter tamen illud probant Thomistæ ex illo principio, quod D. Thomas frequenter hic usurpat, nempe Angelos esse in loco per applicationem suæ virtutis: hanc enim pro suo libito, vel toti loco adæquato, vel solum medietati, aut tertie parti illius, vel minori applicare possunt; & sic vel intoto adæquato, vel tantum in media, aut tertie parte illius, vel etiam in minori, prout voluerint, se collocare.

Ex quo etiam fundamento contra Scotum & Vazquem inferunt hic Thomistæ, Angelum posse in minori & in minori loco in infinitum, imò & in solo puncto se collocare: quia potest suam virtutem & operationem ad minorem & minorem partem sui loci adæquati, usque in infinitum, imò & ad solum indivisibile illius applicare. Et vero si quid obstat, maxime quia non videtur posse Angelum operari in minori & minori loco, aut in puncto; cum tam parva possit esse quantitas minoris loci, ut nullius transmutationis sit capax: quod magis urget de puncto, in quod solum nihil potest agere, vel ipsum movere localiter; quia ut probat Aristoteles 6. Physic. & docet S. Thomas quæst. sequenti art. 1. ad 1. indivisibile secundum quantitatem per se solum moveri nequit. Verum hæc ratio nullius est ponderis: nam in primis quælibet pars corporis, etiam minima, est composita ex materia & forma, & consequenter habet accidentia: Ergo est capax transmutationis. Deinde, esto non possit Angelus solum punctum movere; potest tamen soli puncto impetum & impulsum imprimere, quo corpus in quo est moveatur, sicque soli puncto suam virtutem applicare. Licet enim punctum non possit esse subjectum adæquatam motus localis, bene tamen subjectum impetus & impulsus: ut patet si planum perfectum opponeremus perfecto spherico deorsum cadenti, & illud iterum sursum repelleremus; sicut enim planum non tangeret sphericum nisi in puncto, ut docent Philosophi in libris Physicorum; ita non in-

Tom. II.

A ciperet illi imprimere vim impulsivam, nisi per Punctum. Si ergo actio corporis in corpus potest immediatè à puncto incipere; nõ est cur non possit etiam à puncto incipere operatio Angeli. Item si unum corpus contactu dimensivo possit in solo puncto tangere aliud; cur non poterit Angelus contactu suæ virtutis solum punctum contingere, eiq; impetum & impulsu imprimere?

Favet S. Thomas hic art. 2. dicens: *Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde non est necesse, quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed vel divisibilis, vel indivisibilis.* Quibus verbis ratione à priori insinuat, cur Angelus possit in loco minori & minori in infinitum, vel etiam in solo puncto se collocare.

B Cum enim ipse Angelus, & ejus operatio sint elevationis ordinis supra genus quantitatis & situs; sicut ratione talis elevationis est ita independens à loco, ut possit ab omni loco se abstrahere, sic potest se applicare indifferentem cuicumque voluerit, sive magno, sive parvo spatio, sive indivisibili ipsius: sicut Corpus Christi in Sacramento Eucharistia potest esse sub minoribus & minoribus speciebus; sub quibus substantia panis & vini conservari potest; quia non est ibi commensurativè ad species, sed quodam elevationis modo.

In contrarium objicit Valentia: Ideo unus Angelus majorem occupat locum quàm alter, quia est nobilioris naturæ, eumque in perfectione substantiali excedit: Sed natura Angeli non mutatur substantialiter, semper enim eandem perfectione substantiali habet: Ergo semper est in loco suæ virtuti & perfectioni naturali adæquato, nec potest in majori aut minori existeret.

C Hoc argumentum difficultatem habet in sententia illorum, qui docent rationem formalem, immediatè tribuentem Angelo quod sit in loco, esse ipsius substantiam secundum se consideratam, & ex vi propriae lineæ: in nostra tamen sententia, nullus est roboris & momenti. Facile enim responderetur, quod licet à quantitate perfectionis substantialis Angeli oriatur tanquam à prima radice, quod possit esse in tanto loco: ratio tamen proxima, per quam in loco constituitur formaliter, est virtus operativa, ut libere applicata, & virtualiter extensa in ordine ad locum per operationem; unde sicut sine mutatione perfectionis substantialis, aut virtutis etiam operativæ, potest Angelus operari circa magnam aut parvam quantitatem, intra spheram suæ activitatis; ita potest nunc in loco sibi adæquato, nunc in minori se constituere; eo proportionali modo, quo si aliquod corpus haberet in sua dispositione extensionem quantitatis in ordine ad locum, posset eam nunc ad majorem, nunc ad minorem locum applicare, intra tamen latitudinem sui loci adæquati: nam operatio libera Angeli se habet proportionaliter ad virtutem operativam, sicut extensio in ordine ad locum ad quantitatem dimensionalem.

D Objicies secundo: Si Angelus posset in solo puncto se collocare, posset etiam in alio Angelo tanquam in loco existeret; quia utrique competit indivisibilitas: Sed hoc est absurdum; Ergo & illud.

Respondet Suarez, negando paritatem: quia punctum, cum sit extremum lineæ, habet situm, & consequenter certam distantiam ad polos mundi; non autem Angelus, cum sit indivisibile extra genus quantitatis & situs existens, ut supra

ex D. Thoma retulimus: unde cum ad rationem loci requiratur talis distantia determinata, punctum potest esse locus Angeli, non verò alius Angelus.

Hæc solutio optima est, sed parum congruit cum principiis hujus Authoris: ille enim lib. 4. de Angelis cap. 8. expressè docet inter ipsos Angelos, secundum se spectatos, dari propinquitatem, & distantiam, & non solum ratione corporum.

108. Alia ratio disparitatis assignari potest: punctum enim, cum sit indivisibile habens situm, & intra genus quantitatis existens, potest ab Angelo contactu virtutis tangi, ejusque impetum & impulsum immediatè recipere, ut antea declaratum est: secus verò Angelus, cum sit omnino spiritualis & incorporeus, & cum sit, ut ait D. Thomas, indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde cum Angelus sit in loco per applicationem & contactum suæ virtutis, unus Angelus in puncto, non verò in alio Angelo, tanquam in loco potest existere.

ARTICULUS II.

Virum unus Angelus possit in pluribus locis adæquatis simul existere?

109. **D**uplex solet distingui locus in Angelis: unus adæquatus, qui Angelo ita proportionatur, ut possit quidem in illo toto existere, non tamen ad majorem se collocare: alter inadæquatus, in quo ita existit, ut tamen ad majorem valeat se extendere, qualis est quælibet pars illius magnitudinis, quæ est locus adæquatus illius. Inquirimus ergo, an Angelus naturali, aut supernaturali virtute, possit in pluribus locis adæquatis simul existere? De inadæquatis verò, discontinuis, & inter se distantibus, dicemus articulo sequenti.

Dico primò: Unus Angelus non potest naturaliter in pluribus locis adæquatis simul existere. Hæc conclusio est ita certa, ut oppositum reputetur error à Magistris, inquit S. Thomas in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 2.

110. Probatur primò: Si Angelus posset esse naturaliter simul & semel in duobus locis adæquatis, eadè ratione posset esse in tribus, & in quatuor, & sic in infinitum, & consequenter posset esse ubique: quod supra ostendimus esse erroneum: unde Durandus male audit apud Theologos, eo quòd doceat Angelos ubique existere.

111. Probatur secundò: Si Angelus posset esse simul & semel in pluribus locis adæquatis, non esset necesse quòd se moveret, & quòd transferret de loco in locum: Consequens est falsum, & repugnans Scripturæ, ut patebit disputatione sequenti: Ergo & Antecedens.

112. Probatur tertio ratione à priori. Adæquatam dicitur illud, quòd neque excedit, neque exceditur: Ergo implicat dicere, quòd Angelus simul & semel sit in pluribus locis, quorum quilibet sit adæquatus. Probatur Consequencia: quia neuter esset adæquatus: non primus, quia excederetur ab Angelo existente in aliis; non etiam alia loca, quia similiter excederentur ab Angelo ratione prioris: Ergo, &c.

113. Denique probatur conclusio ratione D. Thomæ hinc art. 2. quæ sic potest proponi: Angelus est in loco per applicationem suæ virtutis ad locum; Sed non potest suam virtutem ad plurales

ca, ut plura sunt, applicare: Ergo nec in pluribus locis adæquatis existere. Major patet ex supra dictis: Minor ostenditur ex differentia, quæ inter potentiam divinam & angelicam reperitur: nam cum virtus divina per se primo respiciat ens producibile ut sic (quæ ratio intus imbibitur in omni conceptu quantumcumque differentiali) habet ut possit attingere non solum aliquod unum ens, vel plura sub una ratione formali, sed etiam plura ut plura sunt; quia attingit per se primò rationem quæ transcendit id per quòd sunt plura ut plura; & per consequens pluribus locis, etiam ut plura sunt, imò & infinitis, si darentur, applicari potest. At virtus angelica, cum non sit creativa, sicut divina, sed solum educitiva, & respiciat aliquod determinatum ens, non potest attingere plura ut plura, nec pluribus locis, ut plura sunt, applicari: quia ratio illa determinata secundum quam Angelus effectum attingit, non transcendit rationes differentiales plurium. Hic est profundissimus D. Thomæ discursus hinc art. 2. desumptus ex differentia quæ inter virtutem divinam & angelicam reperitur. Angelus enim (inquit) est virtus & essentia finite: Divina autem virtus & essentia infinita est, & universalis causa omnium; & ideo virtute sua contingit, & non solum in pluribus locis est, sed ubique: virtus autem Angeli, quia finita est, non se extendit ad omnia, sed ad aliquid unum determinatum... Unde cum Angelus sit in loco per applicationem suæ virtutis ad locum, sequitur quòd non sit ubique, nec in pluribus locis, sed in uno loco tantum. Ex quo inferri ibidem in fine articuli, quòd esse in loco, diversimodè convenit corpori, & Angelo, & Deo. Nam (inquit) corpus est in loco circumscriptive, quia commensuratur loco: Angelus autem non circumscriptive, cum non commensuratur loco, sed definitive, quia est in uno loco, quòd non est in alio: Deus autem neque circumscriptive, neque definitive, quia est ubique.

Confirmatur & magis illustratur hæc doctrina D. Thomæ: Limitatio operative virtutis non solum impedit ne agens possit ad omnem effectum sese extendere, sed nec etiam ad quantumque distantiam operari: demonstratur enim in physica, certam esse sphaeram activitatis respectu cujuscumque agentis finiti, ultra quam non potest operari: Ergo etiam virtus operativa Angeli habere debet certam suæ activitatis sphaeram, ultra quam non possit operando se extendere, nec per consequens ultra illam Angelum presentem constituere. Quanta autem sit latitudo illius, non potest determinari à nobis: duo tamen certa nobis esse debent. Primum est, quòd sicut non est omnium Angelorum æqualis virtus, sed major in perfectioribus, ita etiam non est æqualis sphaera activitatis; sed major vel minor, secundum quòd magis vel minus in natura perfecti sunt. Unde etiam certum existimus, nullum dari Angelum ita perfectum, ut ejus virtus possit se simul extendere ad operandum in toto universo: cum enim mundus iste ad manifestandam Dei virtutem conditus sit, non videtur conveniens quòd virtus finita Angelorum, qui de factò creati sunt, totum universum adoperentur; sed soli Deo reservari debuit, quòd totum mundum repleret, juxta illud Jeremia 23. Numquid non caelum & terram ego impleo? Dicitur Angelorum qui de factò creati sunt: quia non replegnat Deum creare aliquem Angelum ita perfectum, ut ejus virtus ad operandum in toto universo possit se simul extendere: ille enim pro-